

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 06.12.2017, sp. zn. 8 Tdo 1304/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.1304.2017.1

Číslo: 10/2019

Právní věta: I. Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku je naplněna, pokud dojde k hrubému porušení jednoho či více z vyjmenovaných zákonů, jež má za dané situace zpravidla za následek způsobení smrti člověka a které je podstatně závažnější, než jakým je porušení důležité povinnosti uložené podle zákona ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zákoníku. Půjde přitom o výrazně intenzivnější porušení jedné zákonné normy anebo porušení více zákonných norem příslušného zákona, což v souhrnu podstatně zvyšuje závažnost činu. Na hrubé porušení zákona lze usuzovat z povahy a intenzity porušení příslušného zákona, které musí být závažné a k němuž dochází především tehdy, když se na vzniku smrtelného následku nepodílely další osoby, nebo pokud pachatel porušil více různých zákonných norem apod. Jestliže se na vzniku smrtelného následku podílelo jak jednání pachatele, tak jednání dalších osob, je třeba při úvaze o naplnění znaku spočívajícího v hrubém porušení zákona zkoumat konkrétní okolnosti skutku a hodnotit význam a důležitost jednání pachatele pro vznik tohoto následku (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 32/2016 Sb. rozh. tr.). II. Ve výroku rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným trestným činem usmrcení z nedbalosti spáchaným proto, že hrubě porušil některý ze zákonů ve smyslu § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku, musí být v popisu skutku uvedeno konkrétní ustanovení takového zákona, které obviněný porušil. Nestačí, je-li poukaz na porušené zákonné ustanovení obsažen jen v odůvodnění rozsudku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 06.12.2017

Spisová značka: 8 Tdo 1304/2017

Číslo rozhodnutí: 10

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Hrubé porušení zákona, Popis skutku, Rozsudek, Usmrcení z nedbalosti

Předpisy: § 120 odst. 3 tr. ř.

§ 143 odst. 1 tr. zákoníku

§ 143 odst. 3 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného L. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 4 To 256/2016, a rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 4 T 43/2016, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Teplicích, aby věc v potřebném

rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Teplicích ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 4 T 43/2016, byl obviněný L. K. uznán vinným přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku, kterého se dopustil skutkem popsaným tak, že jako stavební technik obchodní společnosti K-S., s. r. o. (dále jen „společnost K-S.“), s osvědčením odborné způsobilosti osob pro dočasné stavební konstrukce (instruktora lešenářské techniky) č. 3774/2009 hrubým způsobem porušil své pracovní povinnosti a předal protokolem o předání a převzetí lešení ze dne 18. 5. 2015 obchodní společnosti R., s. r. o. (dále jen „společnost R.“), zastoupené B. H., lešení typu PERI UP, HÜNNEBECK, BOSTA 70 na stěně S3 o výměře 620 m² na panelovém domě v T., přičemž vyhotovil tento předávací protokol, aniž si ověřil, že postavené lešení splňuje nároky kladené na tento typ konstrukcí ČSN 738101, nařízením vlády č. 362/2005 Sb. a návodem výrobce, lešení bylo přitom postaveno v příkrém rozporu s požadavky norem na stavbu a provoz lešení. Společnost R. prováděla na základě smlouvy o dílo uzavřené s objednatelem - Stavebním bytovým družstvem „M.“ v XY. zakázku „Obnovující nátěr obvodového pláště včetně navazujících oprav bytového domu v T.“, k těmto pracím pak najímala jednotlivé subdodavatele, mezi jinými i podnikatele M. P., pro něhož pracoval jako lakýrník poškozený J. B., který dne 11. 11. 2015 kolem 13:10 hod. z důvodu chybně postaveného lešení z něho spadl, přičemž v době úrazu nebyl ovlivněn cizorodými látkami ani netrpěl zdravotními problémy, které by se mohly podílet na pádu z lešení, a utrpěl polytrauma (mnohočetné závažné poranění), které vedlo k jeho smrti.

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 let. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněnému uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu činnosti stavebního technika s oprávněním vedoucího, instruktora či garanta pro dočasné stavební konstrukce, zejména lešení, na dobu 5 let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit poškozené D. B. na náhradě škody částku ve výši 544 301 Kč. Se zbytkem uplatněného nároku byla poškozená podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. O odvolání obviněného podaném proti shora citovanému rozsudku soudu prvního stupně rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 4 To 256/2016, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný L. K. prostřednictvím obhájce dovolání s odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a to pro nedostatky, které podle něj vedly k nesprávné právní kvalifikaci skutku, protože soudy se nezaměřily na řádné objasnění povinností, které měl obviněný porušit. Tuto vadu shledal obviněný jak v popisu skutkových zjištění, kde chybí uvedení toho, co výslovně bylo u lešení v příkrém rozporu s požadavky norem, tj. jaké konkrétní nedostatky vykazovalo lešení, tak i v nedostatečném posouzení příčinné souvislosti mezi jeho jednáním a následkem v podobě smrti poškozeného, a to mimo jiné s ohledem na zavinění dalších osob. Uvedené hmotněprávní nedostatky se promítly i do popisu skutku, který podle obviněného nesplňuje požadavky kladené na výrok rozhodnutí podle § 120 odst. 1 tr. ř.

5. Obviněný vytkl soudům nižších stupňů i způsob, jakým vyhodnotily příčinný vztah mezi protiprávním jednáním, které je mu kladeno za vinu, a vzniklým následkem, protože se nezabývaly

významem každé příčiny z hlediska principu gradace příčinné souvislosti. Okresní soud se vůbec nezabýval těmito otázkami a existenci příčinné souvislosti pouze konstatoval. Krajský soud sice dovedl příčinný vztah a poukázal i na případnou trestní odpovědnost vůči dalším subjektům, a to generálnímu dodavateli a subdodavateli, který převzal lešení od obviněného a odpovídal za jeho další užívání, a taktéž vůči uživateli lešení, který umožnil poškozenému jako svému zaměstnanci, aby pracoval na lešení, avšak tyto své úvahy již odvolací soud nepromítl do závěru o použité právní kvalifikaci podle § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Především je nevyhodnotil s ohledem na hrubé porušení zákonů o bezpečnosti práce.

6. Obviněný dále vytkl soudům obou stupňů, že v dostatečné míře neposoudily všechny skutečnosti rozhodné pro závěr o tom, že ve smyslu § 143 odst. 3 tr. ř. došlo v jednání obviněného k hrubému porušení povinností. Přitom obviněný nebyl jedinou osobou, která nesla odpovědnost za vadné postavení lešení, protože zásadně nebyl tím, kdo stavěl lešení. Podle obviněného soudy v potřebné míře nevyhodnotily, že lešení postavil nesprávně někdo jiný a že přebírající společnost měla odmítnout převzetí takového lešení, neboť podle předpisů o bezpečnosti práce odpovídala za užívání lešení jejími zaměstnanci i dalšími najímanými subjekty, přičemž i přes zjevné vady lešení se po dlouhou dobu využívalo i s jeho nedostatky a umožnilo se příslušnému zaměstnanci pracovat na něm. I sám poškozený měl odmítnout práci na takovém lešení, neboť byl v oblasti bezpečnosti práce proškolen a byl schopen rozpoznat zjevné vady konstrukce. Podle nařízení vlády č. 362/2005 Sb., o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky (dále jen „nařízení vlády č. 362/2005 Sb.“), a jeho přílohy, konkrétně části VII. bodu 5., byla osobou odpovědnou za užívání lešení společnost R. a její zástupce B. H., který se hájil tím, že o lešenářských konstrukcích v podstatě nic neví, a spoléhal na odbornost obviněného. Za této situace však neměl lešení přebírat a vystupovat v pozici osoby odpovědné za jeho užívání.

7. Pokud tedy podle obviněného soudy nižších stupňů při svých závěrech o naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku nevzaly v úvahu všechny skutečnosti, je toto právní posouzení nesprávné, neboť jeho čin měl být posouzen jen podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku. Přitom k porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání či postavení obviněného ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zákoníku by z jeho strany došlo pouze za předpokladu naplnění principu gradace příčinné souvislosti, avšak čin obviněného nedosahuje takové závažnosti, aby mohl být zásadní příčinou úmrtí poškozeného.

8. Kromě těchto právních nedostatků obviněný vytkl soudům i neúplnost provedeného dokazování, zejména pokud nebyl akceptován jeho návrh na vypracování znaleckého posudku z oboru bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se zaměřením na stavbu lešení, který soudy zamítly. Zprávu Státního úřadu inspekce práce ze dne 2. 2. 2016 nelze podle názoru obviněného považovat ani za odborné vyjádření ve smyslu § 105 odst. 1 tr. ř., neboť neodpovídá významu objasňovaných skutečností. Vedle posouzení kvality lešení nedošlo především ke zjištění povinností všech zúčastněných subjektů a u poškozeného ke zhodnocení jeho zdravotní či jiné způsobilosti pro práci ve výškách (např. ohledně pravidelných lékařských prohlídek, proškolení apod.).

9. Pokud soudy nižších stupňů zjistily, že poškozený netrpěl zdravotními problémy, které by se mohly podílet na jeho pádu z lešení, opíraly se zřejmě o znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, podle něhož u poškozeného nebyly zjištěny žádné chorobné změny, které by mohly vést k náhlému zhoršení zdravotního stavu s následným pádem z výšky. To však bez dalšího neznamená, že poškozený netrpěl některou z potíží způsobilých přivodit mu pád, jakou je např. závrť. Podle skutkových zjištění poškozený při pádu nekřičel, což se jeví poměrně nestandardní a neobvyklé. Provedenými důkazy nebylo objasněno ani to, co bezprostředně předcházelo pádu poškozeného, ani to, z jakého konkrétního místa vypadl. Obviněný předestřel dosud nezodpovězenou otázku, zda by poškozený nespádl, pokud by lešení bylo postaveno bez vad, a zda byla vada konstrukce lešení skutečnou příčinou pádu poškozeného. Jediným vodítkem pro určení místa, odkud

poškozený spadl, je zpráva Oblastního inspektorátu bezpečnosti práce (dále ve zkratce „OIBP“), z níž však nevyplývá, na základě jakých skutečností a kým bylo místo úrazu určeno, zda horní zábradelní tyč byla správně namontována či nikoli, ani to, zda elektrikářská páska měla sloužit k fixaci zábradelní tyče. Rovněž k poloze těla poškozeného nebyly provedeny nezbytné důkazy a potřebné odpovědi nelze zjistit ani z protokolu Policie České republiky o ohledání místa činu. K tomu měl být podle obviněného vypracován znalecký posudek z oboru kriminalistiky, odvětví forenzní biomechaniky.

10. Dovolání obviněného směřovalo i proti výroku o náhradě škody, vůči němuž brojil s poukazem na nesprávné vyhodnocení případného spoluzavinění dalších subjektů.

11. Ze všech uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal tomuto soudu věc znovu projednat a rozhodnout.

12. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněného L. K. poukázal na to, že pod uplatněný dovolací důvod nespádají ty výhrady, jimiž obviněný polemizoval s některými provedenými důkazy, a rovněž námitka o spoluzavinění poškozeného, neboť nelze dovést žádné spoluzavinění na straně J. B. Jestliže soudy nižších stupňů neprovedly navržený důkaz znaleckým posudkem z oboru bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se zaměřením na stavbu lešení, pak podle státního zástupce v trestním řízení závisí výlučně na úvaze soudu, který z vyhledaných, předložených nebo navržených důkazů provede. V této věci však nelze spatřovat vadu v podobě tzv. opomenutých důkazů a neúplnost provedení dokazování, protože soudy dostaly všem svým povinnostem, když řádně zdůvodnily i nadbytečnost obstarání navrženého důkazu, který by měl zodpovědět v podstatě na tytéž otázky, k nimž se již vyjádřil OIBP ve své zprávě.

13. Za výhradu, která odpovídá uplatněnému dovolacímu důvodu, považuje státní zástupce jen tvrzení, podle něhož nešlo o příčinnou souvislost mezi jednáním obviněného a smrtelným následkem u poškozeného, přičemž jednání obviněného mělo být posouzeno toliko jako přečin usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku. K tomuto vytýkanému nedostatku státní zástupce odkázal na závěry odvolacího soudu v odůvodnění jeho přezkoumávaného usnesení, z něhož zdůraznil, že ani případná trestní odpovědnost jiných osob by neměla vliv na trestní odpovědnost obviněného, neboť jeho jednání (zde opomenutí) mělo povahu příčiny i přesto, že kromě něj mohlo vést k následku i jednání dalších subjektů. Pokud by totiž obviněný řádně splnil své povinnosti, lešení by nemohlo být v takovém trestním stavu vůbec předáno a nemohlo by se na něm pracovat. Odvolacím soudem naznačená eventuální souběžná trestní odpovědnost jiných osob, které se různou měrou rovněž mohly dopustit pochybení, nemá vliv na trestní odpovědnost obviněného. V tomto směru tedy státní zástupce označil námitky obviněného za neopodstatněné.

14. Naproti tomu státní zástupce částečně přisvědčil výhradám obviněného ohledně nedostatků v popisu skutku, neboť rozsudku soudu prvního stupně lze vytknout jistou strohost, která byla zčásti napravena až v jeho odůvodnění (byť i v tomto směru si lze jistě představit preciznější a přehlednější vyjádření uvedených okolností). Podstatné ovšem je, že všechny závažné vady lešení byly zmíněny ve zprávě OIBP, kterou byl proveden důkaz. Do jisté míry zásadnější pochybení soudu prvního stupně (které nicméně obviněný přímo nezmiňuje) spatřuje státní zástupce v tom, že ve výroku rozsudku nejsou uvedeny konkrétní zákonné normy, v nichž spočívá „hrubé porušení“ zákonů o bezpečnosti práce. Tato vada však nezakládá nesprávné právní posouzení skutku. Za klíčový zde státní zástupce považuje zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně jeho ustanovení § 3 odst. 2 písm. p), odst. 3 a § 5 odst. 2, které odkazují na prováděcí předpis. Jím je nařízení vlády č. 362/2005 Sb., které konkretizuje povinnosti, a to – v posuzovaném případě – v ustanovení § 4 a v příloze k citovanému nařízení vlády, zejména v její části I. pod body 2. a 4. a části VII. pod body 1., 2., 4. písm. e), f), 6. a 7.

15. Vyšší trestnost podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku je v posuzovaném případě podle státního zástupce odůvodněna tím, že smrtelný následek byl způsoben hrubým porušením zákonů o bezpečnosti práce, přičemž rozsudek soudu prvního stupně sice trpí vadou v podobě chybějícího popisu konkrétních zákonných norem, v nichž spočívá „hrubé porušení“ zákonů o bezpečnosti práce, a tato vada formálně naplňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Takovou vadu ovšem není třeba napravit kasačním rozhodnutím ani vydáním nového rozhodnutí ve věci (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. [7 Tdo 343/2014](#)).

16. Státní zástupce shledal opodstatněnými výhrady obviněného ve vztahu k výroku o náhradě škody.

17. S přihlédnutím k uvedenému státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem v části, v níž bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání obviněného proti výroku o náhradě škody přiznané poškozené D. B., dále aby částečně zrušil předcházející rozsudek Okresního soudu v Teplicích ve výroku o náhradě škody přiznané poškozené D. B., a to včetně dalších obsahově navazujících rozhodnutí, která jejich zrušením pozbydou podkladu. Státní zástupce pak navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265m odst. 1 tr. ř. znovu rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. je obviněný L. K. povinen zaplatit poškozené D. B. jako náhradu škody částku ve výši 35 501 Kč a jako náhradu nemajetkové újmy částku ve výši 300 000 Kč (kterou lze s přihlédnutím k aktuální judikatuře Nejvyššího soudu považovat za odpovídající) a podle § 229 odst. 2 tr. ř. se poškozená D. B. odkazuje se zbytkem nároku na náhradu škody a nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

III.

Přípustnost a důvody dovolání

18. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného L. K. je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno oprávněnou osobou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a zjistil, že netrpí vadami, pro které by je mohl podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítnout. Proto podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení předcházející napadené části rozhodnutí, a dospěl k následujícím závěrům.

19. Obviněný podal dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož je možné namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

20. Podstatou podaného dovolání jsou výhrady obviněného zpochybňující naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty přečinu kladeného za vinu obviněnému, protože soudy nižších stupňů v potřebné míře neposuzovaly z hledisek stanovených zákonem v § 143 odst. 3 tr. zákoníku všechny okolnosti, za nichž došlo k činu, a nezvažovaly důsledně zavinění i dalších osob. V návaznosti na tento zásadní problém obviněný namítal i další nedostatky, které považuje za důvody jím shledané právní vady, tedy že soudy řádně nevymezily porušené povinnosti, jež mu kladly za vinu, a to nejen ve výroku odsuzujícího rozsudku, ale dodatečně je nespécifikovaly ani v odůvodnění svých rozhodnutí, což má rovněž vztah k pochybnostem o naplnění zmíněného znaku kvalifikované skutkové podstaty. S uvedenou výhradou pak souvisí i požadavek na odstranění vad v neúplném dokazování a ve výroku o náhradě škody.

IV.

Důvodnost dovolání

21. Soud prvního stupně se věnoval důvodům, pro které shledal v činu obviněného naplněné znaky

přečinu podle § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jen velmi okrajově, když podle odůvodnění svého rozsudku „vzal za nespornou zprávu Státního úřadu inspekce práce ze dne 2. 2. 2016, podle níž, a též i podle nařízení vlády č. 362/2005 Sb., část VII. bod 5. přílohy, lešení předává do užívání osoba odpovědná za jeho montáž, přičemž dne 13. 11. 2015 byly na místě činu shledány závažné nedostatky přímo ohrožující bezpečnost a zdraví pracovníků při práci na lešení“. Ke kvalitě lešení a právní odpovědnosti za stavbu a montáž lešení a jeho následnému předání do užívání soud konstatoval, že „obviněný dne 18. 8. 2015 protokolem o předání a převzetí předal společnosti R. lešení, které však bylo postaveno v příkrém rozporu s požadavky norem na stavbu a provoz lešení, aniž si přitom ověřil, zda postavené lešení splňuje nároky kladené na tento typ konstrukcí ČSN 738101, nařízením vlády č. 362/2005 Sb. a návodem výrobce“. Soud uvedl i názory obyvatel opravovaného domu a k nim konstatoval, že „... je zarazily zjevné nedostatky nejen při stavbě lešení, nýbrž i v jeho finální fázi“, a názory dělníků, kteří rovněž zaregistrovali hrubé nedostatky nejen při samotné montáži lešení, nýbrž i po jeho předání obviněným společnosti R. dne 18. 8. 2015. Podle těchto údajů soud prvního stupně učinil závěr, „že montáž lešení byla provedena v rozporu s příslušnými právními předpisy, a proto obviněný, coby právně odpovědná osoba, jinému z nedbalosti způsobil smrt a tento čin spáchal proto, že hrubě porušil zákony o bezpečnosti práce, čímž po objektivní i subjektivní stránce naplnil zákonné znaky přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku“.

22. Kromě těchto úvah soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku ve vztahu k tomu, v čem spatřoval hrubé porušení zákonů, více neuvedl. V reakci na obhajobu obviněného, že za kvalitu odvedené práce nese odpovědnost i ten, kdo předává lešení, toliko zmínil, že „obviněný dne 18. 8. 2015 formálním způsobem, tedy pouze protokolárně, předal inkriminované lešení společnosti R., zastoupené B. H., a proto nese právní odpovědnost za kvalitu smontovaného lešení, protože si nikterak neověřil kvalitu odvedené práce smluvenými lešenáři“.

23. Z těchto závěrů učiněných soudem prvního stupně lze dovodit, že se „hrubému porušení zákonů“ u obviněného v zásadě vůbec nevěnoval a že neuvedl žádné úvahy, které by korespondovaly s tímto znakem a vysvětlovaly jeho naplnění, neboť jen dovodil „právní odpovědnost obviněného“ za vznik smrtelného následku, nikoliv však již to, proč shledal i tento následek zapříčiněný „hrubým porušením zákonů“.

24. Na zmíněném závěru nezměnil nic ani odvolací soud, který přisvědčil soudu prvního stupně, že obviněný protokolárním předáním do užívání jiné osobě lešení, které vykazovalo závažné závady vzniklé již při jeho montáži (nikoliv při jeho užívání), spočívající kromě jiných vad uvedených ve zprávě OIBP v uchycení zábradelní tyče bílou elektrikářskou páskou, neodpovídalo příslušným návodům k montáži a používání a smontování nebylo ani ve shodě s českou technickou normou, porušil zákonnou normu a předpisy vydané na základě zákona a v jeho mezích, tedy vládní nařízení. Pokud obviněný jako odpovědná osoba předal lešení do užívání, odvolací soud konstatoval, že tím došlo „k porušení ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 4 a přílohy části VII. bodů 1. a 2. nařízení vlády č. 362/2005 Sb., v důsledku čehož byla způsobena smrt poškozenému J. B.“.

25. Odvolací soud vycházel z úvahy, podle níž „tento smrtelný následek je v příčinné souvislosti s jednáním obviněného, který spoléhal na zákonem požadovanou kvalitu smontovaného lešení a při jeho předávání do užívání jinému subjektu postupoval formálním způsobem (když ve skutečnosti nebyl důsledný při vlastní kontrole stavu a způsobilosti lešení). Pak nepochybně věděl, že takovýmto hrubým porušením zákonů o bezpečnosti práce může dojít ke způsobení smrti u osoby, která se na takovém chybně postaveném lešení bude pohybovat, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takový následek nenastane. Z hlediska zavinění (tím spíše, pokud v oboru lešení pracoval 15 let) je u obžalovaného zjevná vědomá nedbalost“.

26. Kromě toho však odvolací soud nad rámec zjištění učiněných soudem prvního stupně poukázal na to, že „nejen na straně podnikatele M. P., který byl zaměstnavatelem zesnulého J. B., ale i na straně společnosti R., které byly kontrolovanými osobami v rámci šetření příčin a okolností smrtelného pracovního úrazu J. B., bylo rovněž ze strany OIBP shledáno dílčí porušení příslušných předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Nejméně dne 11. 11. 2015 před zahájením prací na lešení měla být ze strany podnikatele M. P. provedena zběžná prohlídka konstrukce lešení jako celku za účelem kontroly kompletnosti konstrukce lešení – zábradlí, podlahy, výstupy (viz požadavek podle čl. 8.4. ČSN 73 8101) a přitom mohlo být zjištěno, že ve všech deseti patrech lešení byly volné okraje propojovacích polí opatřeny pouze jednotyčovým zábradlím tak, že zábradelní tyč byla na jednom konci osazena do úchyty na stojině rámu a druhý konec přesahující do sousedního pole byl přichycen bílou elektrikářskou páskou ke stojině rámu nebo k zábradelní tyči v sousedním poli. Lešení tak viditelně nesplňovalo požadavky na bezpečnou dočasnou stavební konstrukci ve smyslu § 4 nařízení vlády č. 362/2005 Sb. Zběžná prohlídka konstrukce lešení však měla být zajišťována i ze strany hlavního zhotovitele – společnosti R., neboť i její zaměstnanci plnili úkoly na témže lešení.“

27. Z uvedených skutečností odvolací soud „dospěl k přesvědčení, že měla být vyvozena případná trestní odpovědnost i vůči dalším osobám zastupujícím shora uvedené subjekty, které zjevně rovněž zanedbaly své povinnosti“. I přes tato konstatování však odvolací soud uzavřel, že „ani trestní stíhání dalších takových osob by v zásadě nemělo vliv na trestní odpovědnost a vinu obviněného“ a že „jednání obviněného má povahu příčiny i přesto, že kromě něj mohlo k následku vést i jednání dalších shora zmíněných subjektů, poněvadž příčinná souvislost mezi jednáním obviněného a následkem se nepřerušuje, jestliže k jeho jednání přistoupí další skutečnosti (kupříkladu zanedbání či nesplnění povinných kontrolních činností ze strany dalších subjektů), jež spolupůsobí při vzniku následku, avšak jednání obviněného zůstává takovou skutečností, bez níž by k následku nebylo došlo...“.

28. Jak vyplývá z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí, soud prvního stupně i odvolací soud se v rámci prováděného dokazování a v právním řešení přezkoumávané věci věnovaly tomu, zda obviněný je osobou, která nese trestní odpovědnost za smrt poškozeného, což svým obsahem plně koresponduje s požadavky kladenými na naplnění znaků základní skutkové podstaty usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo jinému způsobí z nedbalosti smrt. Ve vztahu k uvedené základní skutkové podstatě se Nejvyšší soud ztotožňuje s úvahami a závěry, které učinily soudy obou stupňů ve svých rozhodnutích, neboť ze všech popsanych a rozvedených závěrů plyne a výsledky provedeného dokazování bylo prokázáno, že obviněný je osobou, která z nedbalosti způsobila smrt jiné osoby, neboť obviněný nesplnil povinnosti, které mu stanovily uvedené právní předpisy. V odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně není podrobnější rozvedení toho, zda šlo o nedbalost vědomou [§ 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku], či nevědomou [§ 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku], když soud se vůbec nevěnoval této otázce. Lze však vyjít z usnesení odvolacího soudu, jenž pouze stručně v napadeném usnesení konstatoval, že obviněný „nepochybně věděl, že takovýmto hrubým porušením zákonů o bezpečnosti práce může dojít ke způsobení smrti u osoby, která se bude pohybovat na takovém chybně postaveném lešení, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že tento následek nenastane. Z hlediska zavinění (tím spíše, pokud v oboru lešení pracoval 15 let) je u obžalovaného zjevná vědomá nedbalost“. Nic víc k subjektivní stránce se z obsahu napadených rozhodnutí nepodává, ale lze vyjít i z tohoto stručného shrnutí, podle něhož odvolací soud shledal v činu obviněného vědomou nedbalost ve smyslu § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Odvolací soud rovněž ve vztahu k ustanovení § 143 odst. 1 tr. zákoníku rozvedl úvahy směřující k závěru o nepřerušování příčinné souvislosti mezi jednáním a následkem, přestože k jednání obviněného přistoupilo i porušení povinností dalších osob. Je však třeba podtrhnout, že tyto úvahy mají svůj význam pouze z hlediska správnosti právního posouzení podle základní skutkové podstaty uvedené v § 143 odst. 1 tr. zákoníku (vůči které obviněný, jenž připouští své zavinění, nevznesl v dovolání výhrady), nejsou však dostačující k závěru o tom, zda byla za zjištěných okolností naplněna i

kvalifikovaná skutková podstata podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku.

29. Nejvyšší soud se zřetelem na požadavky plynoucí z ustanovení § 143 odst. 3 tr. zákoníku se podle obsahu odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí ztotožnil s výhradami uvedenými v dovolání, protože rozsudek soudu prvního stupně je v tomto směru zcela nedostačující a usnesení odvolacího soudu, byť v něm jsou některé úvahy uvedeny, rovněž vykazuje nedostatky, které bude nutné odstranit. Odvolací soud, který naznačil možné zavinění i dalších osob, tuto skutečnost vůbec nepromítl do úvah o tom, že obviněný „hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony“ ve smyslu § 143 odst. 3 tr. zákoníku, ač z uvedeného závěru lze usuzovat na významnou okolnost, již nelze pominout. Jím zmíněné konstatování, že „došlo k porušení ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 4 a části VII. bodů 1. a 2. přílohy nařízení vlády č. 362/2005 Sb., v důsledku čehož byla způsobena smrt poškozenému J. B.“, nepostačuje pro závěr o naplnění uvedeného kvalifikačního znaku. Ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, uvádí, že „bližší požadavky na způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit, stanoví prováděcí právní předpis“. Jde tedy jen o odkazovací ustanovení, jež přímo neukládalo obviněnému žádnou povinnost, kterou by měl plnit, případně nevymezovalo jednání, kterého by se měl zdržet, ale odkazuje na nařízení vlády č. 362/2005 Sb., v jehož ustanovení § 4 je uvedeno, že „další požadavky na způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci ve výškách a nad volnou hloubkou, a na bezpečný provoz a používání technických zařízení poskytovaných zaměstnancům pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou jsou stanoveny v příloze k tomuto nařízení“. Tuto konkretizaci obsahuje příloha citovaného nařízení vlády v části VII. pod body 1. a 2. Podle bodu 1. platí, že „dočasné stavební konstrukce lze použít jen v provedení, které odpovídá průvodní dokumentaci a návodům na montáž a používání těchto konstrukcí. Návod na montáž, včetně potřebných doplňujících nákresů a dokumentů, musí být k dispozici zaměstnancům, kteří konstrukci montují, používají a demontují“. V bodě 2. je uvedeno, že „pokud pro dočasnou stavební konstrukci není dostupná potřebná dokumentace nebo tato dokumentace nepokrývá zamýšlené konstrukční uspořádání, musí být odborně způsobilou osobou proveden individuální výpočet pevnosti a stability kromě případů, kdy je konstrukce montována ve shodě s uspořádáním obsaženým v české technické normě“. Jak vyplývá z obsahu citovaných ustanovení, na něž odkázal odvolací soud, nelze z nich jednoznačně dovodit konkrétní porušení povinností, jež vyplývaly pro obviněného z jeho funkce, neboť zmíněná ustanovení podzákoné normy jednoznačně nedopadají na nedodržení povinností, které mu bylo kladeno za vinu, resp. bylo třeba je podrobněji vyložit, rozvést a vysvětlit i ve smyslu uvedených zásad ve vztahu k požadovanému „hrubému porušení zákona“.

30. Rovněž je nutno přisvědčit obviněnému v tom, že pro závěr o naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty přečinu podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku není v popisu skutku dostatek potřebných skutkových zjištění (viz např. rozhodnutí uveřejněné pod č. 37/2014 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. [5 Tdo 1328/2003](#), ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. [7 Tdo 1383/2005](#), a ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. [5 Tdo 549/2016](#)). Ve výroku odsuzujícího rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným trestným činem usmrcení z nedbalosti spáchaným proto, že hrubě porušil některý ze zákonů ve smyslu § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku, musí být v popisu skutku uvedeno konkrétní ustanovení takového zákona, které obviněný porušil. Nestačí, je-li poukaz na porušené zákonné ustanovení obsažen jen v odůvodnění rozsudku.

31. Jestliže tedy zákon v § 143 odst. 3 tr. zákoníku vyžaduje, aby trestný čin byl spáchan hrubým porušením konkrétních zákonů, pak tím vyjadřuje požadavek, aby u obviněného bylo porušení určitého ustanovení některého z taxativně vymezeného okruhu zákonů (tj. v daném případě zákona o bezpečnosti práce) výslovně uvedeno a aby bylo zásadní příčinou vzniku následku (účinku). V

opačném případě nelze dovodit naplnění tohoto zákonného znaku, přičemž s ohledem na povahu znaku spočívajícího v „hrubém porušení zákona“ je třeba vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku. Jestliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin (jednání obviněného a dalších osob, které měly obdobnou povinnost uloženou zákonem), je třeba hodnotit každou příčinu pro vznik následku zvláště a určit její důležitost pro následek, který nastal z jednání obviněného. Jednání obviněného, i když je jen jedním článkem řetězu příčin, které způsobily následek, je příčinou následku i tehdy, kdyby následek nenastal bez dalšího jednání třetí osoby (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 72/1971 Sb. rozh. tr.).

32. Nejvyšší soud proto považuje přezkoumávaná rozhodnutí ve vztahu ke kvalifikované skutkové podstatě podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku za neúplná a nedostatečná.

33. Pro řádné vymezení pojmu a znaku spočívajícího v „hrubém porušení zákonů“ je třeba zdůraznit následující zásadní skutečnosti. Přčinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony. Jde o nedbalostní trestný čin a z hlediska zavinění se musí nedbalost vztahovat nejen ke smrtelnému následku, ale i k hrubému porušení zákonů. Přitom žádný právní předpis neobsahuje výčet toho, co je hrubým porušením zákona ve smyslu § 143 odst. 3 tr. zákoníku, avšak v daném kontextu je třeba takové porušení posuzovat právě z hlediska, zda bylo zásadní příčinou vzniku následku (účinku), a musí jít o porušení, které je významnější nebo závažnější, než jaké by bylo možné očekávat u porušení důležité povinnosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku.

34. V případě přčinu podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku je vyšší trestnost odůvodněna tím, že smrtelný následek byl způsoben „hrubým porušením zákonů“, a to mimo jiné i zákonů o bezpečnosti práce, o které jde právě v přezkoumávané věci. U této kvalifikované skutkové podstaty zákon předpokládá intenzivní porušení některé zákonné normy nebo norem, které má za dané situace zpravidla za následek způsobení smrti člověka, tedy vyvolává reálné nebezpečí, že dojde k smrtelnému následku předpokládanému v ustanovení § 143 odst. 1 tr. zákoníku, přičemž musí jít o podstatně závažnější porušení předpisů, než jakým je porušení důležité povinnosti ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zákoníku. Půjde zejména o případy, při nichž je porušeno více různých norem či ustanovení příslušného bezpečnostního předpisu, anebo porušení sice menšího množství z nich, ale zato mimořádně intenzivním způsobem (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1190/2015](#), či ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. [7 Tdo 112/2013](#), aj.; dále viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1508). V případě trestného činu v dopravě, jímž je naplněna tato kvalifikovaná skutková podstata, je hrubým porušením zákona jednání řidiče osobního motorového vozidla, který projížděl obcí nedovolenou a nepřiměřenou rychlostí, nesledoval dostatečně pozorně situaci v provozu na pozemní komunikaci, nezastavil vozidlo před přechodem pro chodce a neumožnil bezpečné přejití pozemní komunikace chodcům, kteří ji přecházeli po přechodu pro chodce, a to za situace, kdy jiný řidič jedoucí v témže směru jízdy v jiném jízdním pruhu na pozemní komunikaci o dvou nebo více jízdních pružích vyznačených na vozovce v jednom směru jízdy zastavil své vozidlo před přechodem pro chodce, aby dal přednost přecházejícím chodcům (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 7/2015 Sb. rozh. tr.).

35. Hrubé porušení zákonů v nyní projednávané věci znamená hrubé porušení povinností stanovených zákony na úseku bezpečnosti práce se zaměřením na bezpečnost práce ve výškách s rizikem pádu apod. (vedle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, jde zejména o zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 362/2005 Sb.).

36. Posuzuje-li se u přčinu podle § 143 odst. 1, 3 tr. zákoníku povaha jednání pachatele spočívající v hrubém porušení zákona, jež vedlo ke vzniku tragického následku, je třeba zkoumat, které konkrétní ustanovení vymezeného zákona pachatel nerespektoval. Na hrubé porušení zákona lze usuzovat z

povahy a intenzity porušení příslušného zákona, které musí být závažné a k němuž dochází především tehdy, když se na vzniku smrtelného následku nepodílely další osoby, nebo pokud obviněný porušil více různých zákonných norem apod. Jestliže se na vzniku smrtelného následku podílelo jak jednání obviněného, tak jednání dalších osob, je třeba při úvaze o naplnění znaku spočívajícího v hrubém porušení zákona zkoumat konkrétní okolnosti skutku a hodnotit význam a důležitost jednání obviněného pro vznik tohoto následku (viz přiměřeně rozhodnutí uveřejněné pod č. 32/2016 Sb. rozh. tr.).

37. Tato kritéria je třeba mít na zřeteli zejména proto, že je nutné odlišit, zda zjištěné porušení povinnosti pachatelem je již „hrubým porušením zákona“ podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku, anebo jde jen o porušení „důležité povinnosti“ podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku. Je vhodné rovněž připomenout, že za porušení důležité povinnosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku v uvedeném smyslu není možno mechanicky považovat porušení jakéhokoli předpisu, ale jen takové v něm zakotvené povinnosti, jejíž porušení má zpravidla za následek nebezpečí pro lidský život, a jestliže jejím porušením může snadno dojít k takovému následku (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 11/1964 Sb. rozh. tr.). Pro posouzení povinností, které v nyní přezkoumávané věci vyplývaly pro obviněného ze zákona, má význam to, jaký byl jejich smysl z hlediska dopadu pro zajištění bezpečnosti osob pracujících na stavbách, za něž se obecně považují pracoviště, kde je zvýšené nebezpečí vzniku úrazů zaměstnanců s těžkými zdravotními či smrtelnými následky. Nelze však odhlédnout od toho, že obecně při výstavbě je nutná zvýšená pozornost řady osob, které zajišťují odborný dozor nad těmito stavbami, ať jako celky, nebo jejich dílčími částmi, přičemž zde musí být dodrženy určité povinnosti tak, aby se předcházelo nebezpečí újmy na zdraví na těchto stavbách. Dodržování stanovených předpisů je velmi důležité a významné, protože jejich porušení má zpravidla fatální následky pro osoby, které pracují na stavbách, popřípadě se tam pohybují. Velmi důležité je pak dodržení těch předpisů, které se týkají technického a bezpečnostního zajištění staveb. Lze proto mít za to, že tyto povinnosti představují nepochybně důležité povinnosti ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zákoníku (viz přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. [4 Tdo 1401/2016](#)).

38. Kromě uvedeného je třeba pro srovnání přečinů usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku a podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku zmínit rovněž podobnost v tom, že ke spáchání druhého z nich je nezbytné, aby porušení konkrétní povinnosti považované za důležitou bylo v souladu s principem gradace příčinné souvislosti zásadní příčinou vzniku následku (účinku). Jestliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin (např. jednání pachatele a poškozeného), je třeba z hlediska povahy znaku „porušení důležité povinnosti“ vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku (viz zprávu trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněnou pod č. 36/1984, s. 198 a 199 Sb. rozh. tr.) a zvlášť hodnotit význam a důležitost každé příčiny pro vznik následku. Je-li rozhodující příčinou způsobeného následku v podobě usmrcení poškozeného např. jeho významné spoluzavinění při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovodit, že pachatel spáchal trestný čin usmrcení z nedbalosti tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 32/2016 Sb. rozh. tr.).

39. V nyní přezkoumávané věci, v níž nebylo v činu obviněného L. K. shledáno porušení důležité povinnosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku, ale hrubé porušení zákona podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku, bylo nutné se vypořádat se všemi okolnostmi a oběma zmíněnými alternativami a důsledně dovodit, proč šlo o „hrubé“ porušení zákona, které se při spoluzavinění dalších osob jeví kromě uvedeného i s ohledem na tuto okolnost za neopodstatněné a v napadených rozhodnutích nevyřešené. O to méně je pak pochopitelné, proč se soudy nižších stupňů nespokojily se závěrem, podle něhož by mohlo jít o porušení důležité povinnosti ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zákoníku nebo pouze o naplnění základní skutkové podstaty podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku. Právě tato hlediska neměly soudy obou stupňů při právních úvahách v posuzované věci dostatečně na zřeteli a neuvážily jednotlivé klasifikační stupně odlišující povahu a škodlivost obou alternativ téhož přečinu.

40. Zejména odvolací soud, který shledal jednáním obviněného naplněnou uvedenou nejpřísnější kvalifikovanou skutkovou podstatu daného přečinu, učinil takový závěr i přesto, že konstatoval spoluzavinění dalších osob, které ovšem již nepromítl do úvah o použité zvlášť přitěžující okolnosti a v této souvislosti nerespektoval gradaci příčinné souvislosti, a to v obdobném smyslu, jak již učinil velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v rozhodnutí uveřejněném pod č. 32/2016 Sb. rozh. tr. Právě tato skutečnost se jeví v přezkoumávané věci zásadní. Příčinný vztah (kauzální nexus) je obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu, a proto pachatel může být trestně odpovědný za trestný čin jen tehdy, pokud svým jednáním skutečně způsobil trestněprávně relevantní následek. Není-li zde příčinný vztah, nelze pachateli přičítat k tíži následek, což pak vede k tomu, že odpadá i jeho trestní odpovědnost. Kauzální význam nemá jenom konání, ale i opomenutí konání, ke kterému je pachatel podle okolností a svých poměrů povinen (§ 112 tr. zákoníku). Základem příčinného vztahu je teorie podmínky (*conditio sine qua non*), podle níž je příčinou každý jev, bez něhož by jiný jev buď vůbec nenastal, anebo nenastal způsobem, jakým nastal. Jakákoli podmínka, bez níž by následek nenastal, nebo sice nastal, ale jinak, se pokládá za příčinu v trestněprávním smyslu. Přitom není rozhodné, zda taková podmínka byla objektivně nutnou nebo nahodilou příčinou následku. Teorie podmínky, zakládající v samotném pojetí *conditio sine qua non* příliš širokou odpovědnost, je korigována především za použití zásad umělé izolace jevů a gradace příčinné souvislosti (konkrétního zkoumání příčinných vztahů), jakož i zkoumáním vztahu kauzality a zavinění a s ním souvisejícím tzv. přerušením příčinné souvislosti. V příčinném vztahu je třeba především izolovat jednání v trestněprávním smyslu, trestněprávní příčinu a trestněprávní následek (zásada umělé izolace jevů). V rámci objektivní reality každý jev souvisí s mnoha dalšími jevy, přičemž v jednom vztahu může být příčinou jevu jiného a v dalším vztahu zase následkem jiného takového jevu. Zkoumá-li se příčinný vztah z hlediska trestního práva hmotného, je nutné se zabývat zjišťováním trestněprávně relevantního příčinného vztahu mezi jednáním pachatele a způsobeným následkem (těžším následkem, účinkem, škodlivým následkem atd.) významným pro naplnění znaků konkrétního trestného činu. Proto je třeba v kauzálním vztahu izolovat jednání v trestněprávním smyslu, trestněprávní příčinu a trestněprávní následek. Požadavek trestněprávně relevantního příčinného vztahu znamená, že určitá osoba může být trestně odpovědná jen tehdy, jestliže svým protiprávním jednáním, které naplňuje znaky trestného činu, skutečně způsobila následek důležitý z hlediska skutkové podstaty tohoto trestného činu. Tím se samozřejmě uměle izolují jen určité stránky konkrétního skutkového děje, které jsou důležité z hlediska trestního práva, a mají tedy trestněprávní význam (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 163 a 164).

41. Vzhledem k tomu, že trestným činem je pouze čin, který má znaky některé skutkové podstaty jako typizovaného jednání společensky škodlivého, je třeba zkoumat příčinný vztah v jeho konkrétní podobě, tj. protiprávní jednání pachatele směřující ke konkrétnímu trestněprávně relevantnímu následku. Přitom jednání pachatele jako příčina následku není vždy stejné a stejnorodé. Skutečnost, že jednotlivé příčiny a podmínky nemají stejný význam pro způsobení následku, se označuje jako zásada gradace příčinné souvislosti. Důležité je, aby jednání pachatele bylo z hlediska způsobení následku příčinou dostatečně významnou. Míra způsobení následku přitom může klesnout až na tak nepatrný stupeň, že příčinná souvislost je prakticky bez významu, a tedy nejde o trestný čin (viz JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 176).

42. Zásada gradace příčinné souvislosti má podstatný význam pro posuzování příčinného vztahu. Pokud tedy při vzniku následku spolupůsobilo více příčin, je třeba hodnotit každou příčinu co do jejího významu pro vznik následku zvlášť a určit její důležitost pro následek, který nastal z jednání obviněného (pachatele). Jde totiž také o to, aby jednání pachatele bylo z hlediska způsobení následku příčinou dostatečně významnou. Míra způsobení následku je jednou z okolností, které určují povahu a závažnost činu, což se projevuje významně zejména při posuzování jednání spolupachatelů a účastníků na konkrétním trestném činu. Podle zásady konkrétního zkoumání příčinných souvislostí

není lidské jednání jako příčina trestněprávně relevantního následku nikterak stejnorodé a není vždy stejné. Naopak toto jednání může vyjadřovat rozličné stupně způsobení následku.

43. Soudy nižších stupňů v této věci náležitě nedbaly těchto kritérií, protože především odvolací soud výslovně a ve shodě se závěry OIBP shledal porušení povinností i u dalších osob zúčastněných na dané stavbě v době posuzované události a před ní, z nichž jmenoval M. P., který byl zaměstnavatelem zemřelého poškozeného, a společnost R., která postavila lešení, respektive jejího jednatele a stavbyvedoucího v jedné osobě B. H. Jejich zavinění při stavbě lešení plyne i ze zprávy OIBP, podle níž nejen obviněný porušil své povinnosti, když převzal od dodavatele příslušné lešení, které protokolárně předal jako bezvadné zástupci společnosti R. jako dodavateli a zhotoviteli dané stavby, ale zmíněná zpráva shledala porušení i na straně právě této posledně jmenované společnosti, jakož i u zaměstnavatele poškozeného - podnikatele M. P., kteří „nespolupracovali při zajištění bezpečnosti“, když provedli jen „zběžnou prohlídku konstrukce“, a poté dovolili svým zaměstnancům a zaměstnancům subdodavatelských společností vstoupit a pracovat často ve velké výšce na tomto vadně smontovaném lešení, bez jeho dostatečného zabezpečení proti případnému pádu osob pohybujících se na něm, když navíc namísto dvojitého zábradlí, jak vyžadují montážní návody daného lešení, bylo na několika místech, mimo jiné i v místě, odkud vypadl poškozený, pouze jednotyčové zábradlí, jehož jeden konec byl uchycen k vertikální tyči lešení pouze bílou elektrikářskou páskou, nebyly zajištěny volné okraje lešení, jehož desáté pole bylo od stěny objektu vzdáleno 62 cm a bylo bez zábradlí. Závady přitom podle OIBP vznikly již při montáži.

44. Z obsahu odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí je nadto zjevné, že v rámci svých právních úvah soudy nižších stupňů nehodnotily, které porušení povinností je možné podřadit pod znak „hrubého“ porušení zákona, kam nepatří všechna porušení povinností, ale jen ta, která splňují podmínky ustanovení § 143 odst. 3 tr. zákoníku. Přitom však bylo nutné vysvětlit, proč se za porušení zákona v této věci považuje jen odkazovací ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který neukládá žádnou povinnost. Bylo proto nezbytné rozlišit zanedbání těch povinností, jež měly vztah jen k nedbalosti vyjádřené v základní skutkové podstatě, protože nikoliv všechna porušení právních předpisů či podzákonných norem, která soudy shledaly na straně obviněného, spadají pod uvedený pojem. Navíc je třeba zmínit, že soudy řádně nevyjádřily povinnosti porušené obviněným tím způsobem, aby nejen poukázaly na jednotlivá ustanovení konkrétních norem, ale konstatovaly i povinnosti z nich výslovně plynoucí a vyhodnotily je v souladu s pojmem hrubého porušení zákona. Tato vada se týká zejména popisu skutku, kde jsou - stejně jako v odůvodnění napadených rozhodnutí - toliko kuse zmíněny. V odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a usnesení odvolacího soudu jsou vyjmenována ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 4 a část VII. bod 5. přílohy nařízení vlády č. 362/2005 Sb., čl. 8.4. ČSN 73 8101 a návod výrobce předmětného lešení PERI UP T 2 a BOSTA 70, aniž by však současně bylo výslovně konstatováno, v čem je možné shledávat jejich hrubé porušení ve smyslu „hrubého porušení zákona“. Žádný ze soudů se s nimi a s jejich významem pro vznik škodlivého následku vůbec nevypořádal. Podstatné přitom je, že ani z § 5 odst. 2 zákona č. 309/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který je jediným požadovaným „zákonem“ ve smyslu § 143 odst. 3 tr. zákoníku, nevyplývá konkrétní povinnost, protože jde jen o odkazovací ustanovení, jež odkazuje nikoliv na nařízení vlády č. 362/2005 Sb., ale na jeho přílohu, v níž jsou sice stanoveny určité povinnosti, ale velmi obecně tak, že na čin obviněného dopadají jen okrajově. Bylo proto nutné podrobně se zabývat tím, co obviněný vlastně porušil a čím, a jak byla taková povinnost konkrétně vymezena (k povaze a druhům právních norem podrobně viz např. GERLOCH, A. Teorie práva. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 57 až 62).

45. Přitom nebylo možné při užití ustanovení § 143 odst. 3 tr. zákoníku přehlédnout, že hrubé porušení zákona se váže výslovně na konkrétně vymezený zákon, tzn. že jiné než zákonné ustanovení se v daném případě nemůže zahrnout do tohoto pojmu, což se v posuzovaném případě může týkat

zákona o bezpečnosti práce, k němuž se řadí všechny ty právní normy, které upravují bezpečnost a ochranu zdraví při práci a jejichž porušení může vést ke způsobení smrti člověka z nedbalosti. Základní normou tu je zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů), zejména ustanovení § 101 až § 108 (část pátá – bezpečnost a ochrana zdraví při práci) zákoníku práce. Dále je třeba sem zařadit i zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, o který soudy nižších stupňů opřely své závěry v této věci, ale může jít i o zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, atd. (viz přiměřeně ŠAMAL, P. a kol. Trestní zákoník II § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1509). Současně je třeba mít na zřeteli, že posuzovaného přečinu se lze dopustit i porušením jiného normativního právního aktu než zákona, avšak pouze za předpokladu, že takový obecně závazný normativní akt nižší právní síly je v souladu se zákonem, navazuje na něj a pouze jej rozvíjí, což vychází z principu bezrozpornosti právního řádu (viz WINTER, J. Metody a zásady interpretace práva. Auditorium: Praha, 2013, s. 70 a 71). Jde o zásadu vnitřní bezrozpornosti právních předpisů, která vedle zásady předvídatelnosti zákona a jeho srozumitelnosti patří k základním principům právního státu (viz nálezn Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2002, sp. zn. [Pl. ÚS 21/01](#)). V dané souvislosti jde o normu nižší právní síly, pro niž platí, že nesmí odporovat normě vyšší právní síly. V případě nařízení vlády jde o prováděcí předpis, u českých technických norem (ČSN) pak jde o technické normy, které mají v českém právním systému zásadně doporučující, tedy nikoli závazný charakter. Právně závaznými se stanou až tehdy, stanoví-li tak právní předpis. České technické normy jsou obecně zvláštním druhem písemných pravidel, obsahují technický popis parametrů výrobků, konstrukcí, materiálů i složitějších celků tvořených z těchto částí, informace o obecně uznávaných technických řešeních, základní zákonné požadavky bezpečnosti konstrukční, materiálové, protipožární, hygienické či ochrany zdraví a životního prostředí, a tudíž pokrývají téměř všechny oblasti lidské činnosti. Legislativně jsou technické normy upraveny v zákoně č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve znění pozdějších předpisů. Existence technických norem je nezbytná k tomu, aby právní předpisy České republiky (tedy zákony, nařízení vlády a vyhlášky nejrůznějších orgánů státní správy a samosprávy) nebyly neúčelně zatěžovány množstvím detailních právních požadavků technického charakteru. Právní předpis stanoví pouze základní podmínky s tím, že odkazuje na příslušné české technické normy; takto jsou zprostředkovány informace o tom, kde je možno nalézt podrobné řešení dané problematiky. Technické normy tedy doplňují nekompletní právní požadavek vyplývající z příslušného právního předpisu. Odkazy na technické normy mají za cíl konkretizovat požadavky obsažené v právních normách, a chránit tak veřejný zájem a bezpečnost. Existuje však celá řada případů, kdy je dodržení požadavků konkrétních technických norem vyžadováno zákonem nebo vyhláškou. Povinnost postupovat při určité činnosti v souladu s technickými normami může vzniknout především na základě ustanovení právního předpisu, podle něhož ve vztazích jím upravených je nutno dodržovat české technické normy. V takových případech již lze hovořit o určité závaznosti těchto norem. Odkazy na technickou normu v právních předpisech mohou mít z hlediska jejich síly formu odkazu výlučného (povinného) nebo oznamovacího (indikativního). Výlučný odkaz určuje shodu s technickou normou, na kterou se odkazuje, jako jediný způsob splnění příslušného ustanovení daného právního předpisu. V případě indikativního odkazu je shoda s normou jedním z možných způsobů splnění požadavků právního předpisu. Technické normy nejsou obecně závazné, avšak mohou se závaznými stát, pokud na ně konkrétní právní předpis výslovně odkáže [použito z textu na [https:// www.patria.cz/pravo.html](https://www.patria.cz/pravo.html); znění k datu 6. 12. 2017]. K tomu, aby i z těchto právních předpisů a technických norem (nařízení vlády a českých technických norem) mohly být vyvozovány důsledky předpokládané v ustanovení § 143 odst. 3 tr. zákoníku, je důležité posoudit (tak jako v každém konkrétním případě), zda je takový právní předpis nižší právní síly vydán na základě zákona

a v jeho mezích. Použít jej lze v uvedeném smyslu jen tehdy, pokud konkretizuje zákazy, příkazy a povinnosti, které stanoví zákon, a upřesňuje je (viz přiměřeně rozhodnutí uveřejněné pod č. 22/2016 Sb. rozh. tr., dále též GERLOCH, A. Teorie práva. Dobrá Voda, Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000, s. 31 a násl.).

46. Nejvyšší soud poukazuje na všechny uvedené okolnosti proto, že i z těchto hledisek bude v projednávané trestní věci nutno pečlivě posuzovat povahu porušení zákona ve smyslu § 143 odst. 3 tr. zákoníku a vymezit, zda a za jakých podmínek by bylo možné shledat naplnění znaku „hrubého porušení zákona“ i porušením české technické normy ČSN 738101 a nařízení vlády č. 362/2005 Sb. V žádném případě však nelze považovat za právní normu montážní návod k lešení typu PERI UP HÜNNEBECK, BOSTA 70, protože ten vůbec neodpovídá pojmu právní normy, proto při použití ustanovení § 143 odst. 3 tr. zákoníku nelze na něj odkazovat.

47. Nejvyšší soud tedy shledal závěr o tom, že obviněný L. K. naplnil znaky ustanovení § 143 odst. 3 tr. zákoníku, zcela předčasným, takže v dalším řízení bude nutné zabývat se objasněním všech skutečností rozhodných z hlediska této kvalifikované skutkové podstaty. Proto Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Teplicích a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil též další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud jejich zrušením pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Teplicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

48. V dalším řízení bude povinností soudu prvního stupně, aby především podrobně zjistil a poté uvážil míru (stupeň) porušení povinnosti i dalších osob při stavbě a užívání lešení, jak to naznačil ve svém rozhodnutí odvolací soud. Za tím účelem nelze vyloučit provedení dalších důkazů, a to např. i těch, jichž se domáhal obviněný, tak, aby všechny skutečnosti mající význam pro stanovení uvedené míry byly v potřebném rozsahu objasněny. Bude třeba se zaměřit na to, jaké povinnosti pro tyto osoby (B. H. a M. P., případně i další) vyplývaly ze zákonů či jiných právních předpisů a do jaké míry je nesplnily. Skutečnost, že ohledně těchto osob nebyla podána obžaloba, má význam pro jejich trestní stíhání, nikoliv však pro závěr o tom, zda soudy nižších stupňů shledají i jejich zavinění v této věci, takže je třeba posoudit míru zavinění obviněného, i když zmíněné jiné osoby nejsou stíhány. Proto bude nutné, aby soud porovnal podíl a význam konkrétních porušených povinností při stavbě lešení jednotlivými osobami zúčastněnými na jeho stavbě a dále při jeho užívání s vymezením toho, kdo konkrétně a v čem porušil zákonné povinnosti, a to s ohledem na to, co je kladeno za vinu obviněnému. Na podkladě uvedeného srovnání je pak třeba určit v rámci zásady gradace příčinné souvislosti míru zavinění obviněného ve vztahu k následku v podobě smrti poškozeného.

49. Je nezbytné rovněž stanovit, které konkrétní ustanovení zákona o bezpečnosti práce obviněný porušil ve smyslu § 143 odst. 3 tr. zákoníku (tedy zda lze v dané souvislosti považovat za takové ustanovení i odkazovací ustanovení na podzákoné nebo jen technické normy), a na tomto základě určit, zda jde o porušení jedné povinnosti, anebo souhrnu zákonem stanovených povinností, a tedy zda jde o hrubé porušení zákona. Nepodaří-li se soudu prvního stupně objasnit a zákonným způsobem vykvalifikovat všechna zákonná hlediska ve smyslu § 143 odst. 3 tr. zákoníku, bude třeba zvažovat, zda a do jaké míry obviněný naplnil podmínky ustanovení § 143 odst. 2 tr. zákoníku, avšak ani ve vztahu k tomuto mírnějšímu právnímu posouzení nebude možné rezignovat na zákonná pravidla mimo jiné gradaci příčinné souvislosti a s tím spojená hlediska, která bude třeba dostatečně zjistit a odůvodnit. Především je zapotřebí konstatovat, že z pohledu rozvedených obecných východisek, zvláště se zřetelem k faktu, že primární povinnost nese osoba, která staví lešení, bude třeba se soustředit na objasnění míry zavinění zejména u dalších osob a zjistit, z jakých důvodů postavily lešení uvedeným protiprávním způsobem. Problematickým se totiž jeví závěr soudů nižších stupňů, podle něhož bylo zavinění u osoby kontrolující stav tohoto lešení natolik zásadní, aby bylo vyšší než u toho, kdo stavěl lešení, a případně s vědomím, že bylo vadně postaveno, i užíval.

50. Nejvyšší soud se dále zabýval tou částí dovolání obviněného, která směřovala proti výroku o náhradě škody.